യോഗവാസിഷ്ഠഃ/പ്രകരണമ് 6
(നിർവാണപ്രകരണം ഉത്തരാർധം)/സർഗം 99

ശ്രീരാമ ഉവാച.
സന്തി ദുഃഖക്ഷയേഽസ്മാകം ശാസ്ത്രസത്സങ്ഗയുക്തയഃ .
മന്ത്രൗഷധിതപോദാനതീർഥപുണ്യാശ്രമാശ്രയാഃ .. 1
കൃമികീടപതങ്ഗാദ്യാസ്തിര്യക്സ്ഥാവരജാതയഃ .
കഥം സ്ഥിതാഃ കിമാരമ്ഭാസ്തേഷാം ദുഃഖക്ഷയഃ കഥമ് .. 2
ശ്രീവസിഷ്ഠ ഉവാച .
സർവാണ്യേവേഹ ഭൂതാനി സ്ഥാവരാണി ചരാണി ച .
ആത്മോചിതായാം സത്തായാം വിശ്രാന്താനി സ്ഥിതാന്യലമ് .. 3
ഭൂതാനാമണുമാത്രാണാമപ്യസ്മാകമിവൈഷണാഃ .
കിംത്വല്പാസ്ഥാ വയം വിഘ്നാസ്തേഷാം ത്വചലസംനിഭാഃ .. 4
യഥാ വിരാട് പ്രയതതേ ബാലഖില്യാസ്തഥൈവ ഖേ .
ബാലമുഷ്ട്യല്പകായേഽപി പശ്യാഹംകൃതിജൃമ്ഭിതമ് .. 5
ജായന്തേ ച മ്രിയന്തേ ച നിരാധാരേഽമ്ബരേ ഖഗാഃ .
ശൂന്യൈകവിഷയാസ്തേഷാം സ്വാസ്ഥ്യം ന ഭവതി ക്ഷണമ് .. 6
പിപീലികായാശ്ചേഷ്ടാഭിർഗ്രാസാവാസാത്മബന്ധുഭിഃ .
അസ്മദ്ദിവസകല്പോഽപി ന പര്യാപ്തഃ ക്ഷണോ യഥാ .. 7
ത്രസരേണുപ്രമാണാത്മാ കൃമ്യണുസ്തിമിനാമകഃ .
ഗമനേ വ്യഗ്രതാ തസ്യ ഗരുഡസ്യേവ ലക്ഷ്യതേ .. 8
അയം സോഹമിദം തന്മ ഇത്യാകല്പിതകല്പനമ് .
ജഗദ്യഥാ നൃണാം സ്ഫാരം തഥൈവോച്ചൈർഗുണൈഃ കൃമേഃ .. 9
ദേശകാലക്രിയാദ്രവ്യവ്യഗ്രയാ ജർജരീകൃതമ് .
ക്ഷീയതേ വ്രണകീടാനാമസ്മാകമിവ ജീവിതമ് .. 10
പാദപാഃ കിംചിദുന്നിദ്രാ ഘനനിദ്രാഃ ഖലൂപലാഃ .
കൃമികീടാദയഃ കാര്യേ നരവത്സ്വപ്നബോധിനഃ .. 11
ശരീരനാശ ഏവൈഷാം സുഖം സംപ്രതി ദുഃഖകൃത് .
അസ്മാകമിവ തേഷാം തജ്ജീവിതം തു സുഖായതേ .. 12
ജനോ ദ്വീപാന്തരം യാദൃഗ്വിക്രീതഃ പരിപശ്യതി .
പദാർഥജാലം പശ്യന്തി താദൃക്പശുമൃഗാദയഃ .. 13
അസ്മാകമിവ സംസാരസ്തിരശ്ചാം സുഖദുഃഖദഃ .
പദാർഥപ്രവിഭാഗേന കേവലം തേ വിവർജിതാഃ .. 14
ഹൃദയാത്സുഖദുഃഖാഭ്യാം നാസാതോ രശനാഗുണൈഃ .
പശവഃ പരികൃഷ്യന്തേ വിക്രീതാഃ പാമരാ അപി .. 15
സുപ്താനാം യാദൃഗസ്മാകം വേദനം സ്പഷ്ടസുത്വചാമ് .
വൃക്ഷഗുല്മാങ്കുരാദീനാം താദൃഗുദ്ദാമവേദനമ് .. 16
യാദൃഗസ്മാകമീത്യർഥക്രമസംസാരപാതിനാമ് .
പദാർഥവേദനം താദൃക്തിരശ്ചാം ഭ്രാന്തമഭ്രമമ് .. 17

ആഹ്ലാദമാത്രേ സൗമ്യത്വം സുഖതശ്ചേന്ദ്രകീടയോഃ .
സമം വികല്പവിന്മുക്തം വികല്പസ്ത്വനതിക്രമഃ .. 18
രാഗദ്വേഷഭയാഹാരമൈഥുനോത്ഥം സുഖാസുഖമ് .
തിരശ്ചാം ജന്മമൃത്യാദിഖേദഃ കശ്ചിന്ന ഭിദ്യതേ .. 19
ഋതേ പദാർഥഭൂതാർഥഭവിഷ്യദ്വസ്തുബോധതഃ .
ശേഷം ബഭ്രുഹിഗോമായുഗജാദീനാം നൃഭിഃ സമമ് .. 20
നിദ്രാമയാനാം വൃക്ഷാണാം സ്വസത്താമചലാദയഃ .
സ്ഥിതാ അനുഭവന്തോ/ന്യേ ചിദാകാശമഖണ്ഡിതമ് ..21
ആപീനനിദ്രാ വൃക്ഷാദ്യാഃ സ്വസത്താസ്ഥാസ്തഥാദ്രയഃ .
ജങ്ഗമാനി ചിദാകാശം നാമ കിംചിത്കദാചന .. 22
അഖണ്ഡചിത്താ ശൈലാദിസത്താ നിദ്രാ ച ഭൂരുഹാമ് .
ദ്വൈതോപ/ലമ്ഭ/മു+ക്ത+ത്വാത്/ഖമേ-വൈക-മതോ ജഗത് .. 23
പരിജ്ഞാതം ജഗദ്യാവദപരിജ്ഞാനസംയുതമ് .
ന ത്വം നാഹം ന ചൈവാസ്തിനാസ്തീ ന ച ഭവിഷ്യതി .. 24
യഥാസ്ഥിതം സദൈവേദം മൗനമേവ ശിലാഘനമ് .
അനാദ്യന്തമവിച്ഛിദ്രമനിദ്രം ച സനിദ്രകമ് .. 25
പൂർവം സർഗാദ്യഥൈവാസീത്തഥൈവൈകം സമസ്ഥിതമ് .
ഭവിഷ്യത്യധുനാനന്തകാലമേവം തഥൈവ ച .. 26
നൈവാത്മതാ ന പരതാ ന ജഗത്താ ന ശൂന്യതാ .
ന മൗനതാ ന മൗനിത്വം കിംചിന്നേഹോപപദ്യതേ .. 27
ത്വം യഥാസ്ഥിതമേവാസ്വ യഥാസ്ഥിതമഹം സ്ഥിതഃ .
സുഖാസുഖേ പരാകാശേ ശാന്തേ നേഹാസ്തി കിംചന .. 28
പരമാകാശതാം മുക്ത്വാ കിം സ്വപ്നനഗരേ വദ .
വിദ്യതേ കില തച്ഛാന്തം ചിദ്ദ്യോമാച്ഛമനാമയമ് .. 29
അപരിജ്ഞപ്തിരേവൈകാ തത്ര സംഭ്രമകാരിണീ .
പരിജ്ഞാതമിദം യാവദ്വിദ്യതേ സാപി ന ക്വചിത് .. 30
പരിജ്ഞാതേ ജഗത്സ്വപ്നേ യാവത്സത്യം ന കിംചന .
ഗ്രഹസ്ത-ദേനം പ്രതി കിം സ്നേഹോ വന്ധ്യാസുതേ തു കഃ .. 31
സ്വപ്നകാലേ പരിജ്ഞാതേ ജഗത്സ്വപ്നമണാവണൗ .
കിമുപാദേയതാ കാസ്ഥാ പ്രബോധേ/സൗ ന കിംചന .. 32
യന്ന കിംചിത്പ്രബോധോ/സ്തി നാപ്രബോധോ/സ്തി തത്ക്വചിത് .
യസ്തൂപ-ലമ്ഭസ്/തത്കാലേ പൂർവാ-വസ്-ഥൈവ സാ തഥാ .. 33
വിദ്യതേ വർതമാനത്വം ഭവിഷ്യദ്ഭൂതതാ തഥാ .
ബോധാബോധശ്ച നോ സത്യം വസ്തു ശാന്തം കിലാഖിലമ് .. 34
യഥോർമിണോർമൗ നിഹതേ ന കാചിത്പയസാം ക്ഷതിഃ .
തഥാ ദേഹേന നിഹതേ ദേഹേ നാസ്തി ചിതേഃ ക്ഷതിഃ .. 35
ചിതാവാകാശ ഏവാഹം ദേഹ ഇത്യുപജായതേ .
സംവിദേവ തതോ ദേഹേ നഷ്ടേ കിം നാമ നശ്യതി .. 36
പ്രബുദ്ധസ്യൈവ ചിദ്ദ്യോമ്നഃ സ്വപ്നോ ജഗദിതി സ്ഥിതമ് .
പൃഥ്വ്യാദിരഹിതം യസ്മാത്തസ്മാത്സ്വപ്നാത്മകം ജഗത് .. 37

സർഗാദൗ പൂർവചിത്സ്വപ്നാജ്ജാതാ പൃഥ്വ്യാദിവസ്തുധീഃ .
സ്വപ്നാർഥേ സത്യതാഭ്രാന്തിഃ കല്പനാമാത്രരൂപിണീ .. 38
പൂർവാത്പൂർവതരസ്യാസ്യ സ്വപ്നസ്യാവയവസ്ഥിതൗ .
സത്യേവാസത്യരൂപായാം പൃഥ്വ്യാദികലനാ കൃതാ .. 39
സാ ച ഭ്രാന്തിസ്തഥാ രൂഢാ യഥാസത്യൈവ സത്യതാമ് .
പരമാമാഗതാ തത്തു സത്യമത്യന്തനിർമലമ് . 40
വസ്തുതസ്തു യഥാഭൂതം ചിദ്ബ്രഹ്മൈവാതതം സ്ഥിതമ് .
ന ച തത്സംസ്ഥിതം കിംചിത്സ്മർതാ്സ്മർതാ കിമാത്മകഃ .. 41
ഏവം മാത്രാപരിജ്ഞാനമേവാത്ര പ്രതിബോധകമ് .
അത്രൈവ തു പരിജ്ഞാനം കവാടപ്രവിഘാടനമ് .. 42
പാരിശേഷ്യാന്ന പൃഥ്വ്യാദി കിംചിത്സംഭവതി ക്വചിത് .
യോ ദ്രഷ്ടാ യച്ച വാ ദൃശ്യം വിമലം ശിവമേവ തത് .. 43
മുകുരേ്ന്തര്യഥാ ബിമ്ബാദ്-വിമ്ബം ഭാതി ജഗത്തഥാ .
ചിദ്ര്യോമനി സ്വതോ ഭാത/മ-ബിം-ബാ-ദേ-വ ബിമ്ബി-തമ് .. 44
മുകുരേ്ന്തര്യഥാ ബിമ്ബം ന ദൃഷ്ടമപി കിംചന .
തഥാ ചിദ്ര്യോമഗം വിശ്വം ന ദൃഷ്ടമപി കിംചന .. 45
ലഭ്യതേ യദ്വിചാരേണ യത്സകാരണകം സ്ഥിതമ് .
തത്സച്ഛേഷം തു ഭാമാത്രമഭൂതം സത്കഥം ഭവേത് .. 46
ഭവേദ്ഭ്രമാത്മകമപി കിംചിദർഥക്രിയാകരമ് .
സ്വപ്നാങ്ഗനാപി കുരുതേ സത്യാമർഥക്രിയാം നൃണാമ് .. 47
യത്തദ്ഭാനം തു സാ ചിദ്ഭാ പരമം തച്ചിദമ്ബരമ് .
ഇതി ക്വാഹം ക്വ വിശ്വശ്രീഃ ക്വ ത്വം ദൃശ്യദൃശശ്ച കാഃ ..48

മൃത്വാ പുനർഭവനമസ്തി കിമങ്ഗ നഷ്ടം
മൃത്വാ ന ചേദ്ഭവനമസ്തി തഥാപി ശാന്തിഃ .
വിജ്ഞാനദൃഷ്ടിവശതോ്സ്ത്യഥ ചേദ്വിമോക്ഷ-
സ്തന്നേഹ കിംചിദപി ദുഃഖമുദാരബുദ്ധേഃ .. 49

മൂർഖസ്യ യാദൃശമിദം തു തദജ്ഞ ഏവ
ജാനാത്യസൗ ന ഹി വയം കില തത്ര തജ്ജ്ഞാഃ .
മത്സ്യോ ഹി യോ മൃഗനദീസലിലേ സ ഏവ
ജാനാതി തച്ചപലവീചിവിവർതനാനി .. 50

അന്തർബഹിസ്ത്വമഹമിത്യപി ചൈവമാദി
സർവാത്മകം തപതി ചിന്നഭ ഏകമേവ .
ശാഖാശിഖാവിടപപത്രഫലൈകദേഹഃ
സംകല്പവൃക്ഷ ഇവ ബോധഖമാത്രസാരഃ .. 51

ഇത്യാർഷേ ശ്രീവാസിഷ്ഠമഹാരാമായണേ വാത്മീകീയേ മോക്ഷോപായേഷു
നിർവാണപ്രകരണേ ഉത്തരാർധേ പരമാർഥ-നിരൂപണം നാമ നവ-നവതി-തമഃ
സർഗഃ .. 99 ..
ഓം

****

CHECKED BY GURU P.R.IYER
25.12.2023